

Łódź, 25 stycznia 2020 r.

dr hab. Paulina Matera, prof. UŁ
Katedra Amerykanistyki i Mass Mediów
Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych
Uniwersytet Łódzki

**Ocena dorobku naukowo-badawczego oraz dorobku dydaktycznego
i popularyzatorskiego**

**Pana dra Rafała Wordliczka przedstawionego we wniosku o nadanie stopnia
doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk
o polityce na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu**

Opinia została przygotowana na zasadach i kryteriach określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w dziedzinie sztuki (Dz.U. nr 65 poz.595), ze zmianami wprowadzonymi ustawą z 11 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w dziedzinie sztuki i niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 84, poz.455) wraz z późniejszymi zmianami, a także na regulacjach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. nr 196, poz.1165), i rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 września 2011 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. nr 204, poz.1200), a także na podstawie dokumentacji przekazanej w związku z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, z dnia 3 grudnia 2019 r. Na tej podstawie stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny dokumentacja spełnia ustawowe warunki formalne.

1. Sylwetka akademicka i zawodowa Kandydata

Dr Rafał Wordliczek otrzymał dyplom magistra 8 lipca 1996 roku w Instytucie Historii na Wydziale Historyczno – Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, na podstawie pracy magisterskiej pod tytułem: *Stosunki polsko – żydowskie na ziemiach polskich na początku XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem okresu wojny polsko – bolszewickiej*. W 2002 r. uzyskał dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na podstawie rozprawy doktorskiej pod tytułem: *Emigracja amerykańska a państwo polskie w latach 1918-1921. Społeczność polska i żydowska w Filadelfii na początku XX wieku*.

Od 1 października 2004 roku pracował na stanowisku asystenta w Katedrze Historii Dyplomacji i Polityki Międzynarodowej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków

 1

Międzynarodowych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1 lutego 2007 roku jest zatrudniony w tej jednostce na stanowisku adiunkta. Równocześnie od 1 października 2008 roku podjął pracę w Instytucie Stosunków Międzynarodowych w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu, najpierw na stanowisku wykładowcy, a od 1 października 2009 roku starszego wykładowcy. Pracował tam do 30 września 2016 r. W roku akademickim 2006/2007 prowadził wykłady i ćwiczenia z przedmiotu Historia stosunków międzynarodowym dla studentów Kolegium Europejskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Zakopanem.

W latach 2007-2012 i 2017-2019 Habilitant, w czasie wyjazdów w ramach programu *Teaching Mobility Staff* w ramach programu *Socrates – Erasmus*, oprócz prowadzenia zajęć, odbył konsultację naukowe w następujących ośrodkach akademickich: Libera Università degli Studi Maria SS. Assunta di Roma, marzec 2007, Universitat de Granada, kwiecień 2008, Roma Tre Università, kwiecień 2009, Universitat Autònoma de Barcelona, marzec 2009, Universitat de Valencia, kwiecień 2010, Università di Bologna, maj 2011, Università di Viterbo, wrzesień 2012, Freie Universität w Berlinie, wrzesień 2013, La Sapienza Università di Roma, kwiecień 2017, University College Cork, kwiecień 2018, University of Reykjavik, październik 2018, Université Internationale de Rabat, marzec 2019 oraz Universidade de Coimbra kwiecień 2019.

2. Ocena monografii pt. „Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku”, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019.

Powyższa monografia została zgłoszona przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe będące podstawą postępowania habilitacyjnego. Mieści się ona zdecydowanie obszarze nauk o polityce: stosunków międzynarodowych, jest analizą polityki zagranicznej USA. Należy stwierdzić, że w polskiej i anglojęzycznej (także w hiszpańskojęzycznej) literaturze przedmiotu istnieją prace poświęcone tematyce polityki Stanów Zjednoczonych wobec Ameryki Łacińskiej, dotyczą jednak wcześniejszych okresów. Żadna ze znanych mi monografii nie zawiera jej analizy w odniesieniu do interesu narodowego USA. Z tego względu zadanie badawcze podjęte w ocenianej pracy jest oryginalne.

We wstępie Autor przyznaje, że praca została przygotowana na podstawie istniejących badań. Jej podstawą są jednak także dokumenty agencji rządowych USA, prezydenta i Kongresu, dostępne na oficjalnych stronach internetowych. Ważnym źródłem pierwotnym są również raporty Komisji zajmującej się tytułowym interesem narodowym USA (*Commission on America's National Interests*). Autor wykorzystał również liczne monografie, artykuły naukowe, materiały statystyczne oraz różnego rodzaju źródła internetowe. Należy stwierdzić, że podstawa wywodu jest solidna, choć oczywiście – z racji na długi okres czasowy i zakres tematyczny – można było zapoznać się jeszcze z wieloma pracami (np. Lars Schoultz, *National Security and United States Policy Toward Latin America*, Princeton University Press 1987), ze względu na przyjętą w analizie kategorię bezpieczeństwa narodowego, bardzo związaną z interesem narodowym, jak dr Wordliczek w wielu miejscach swej pracy podkreśla). Jednak baza źródłowa jest bogata i różnorodna.

Na uznanie zasługuje przejrzysta klasyfikacja i szerokie zdefiniowanie interesu narodowego USA oraz uzasadnienie bliższej analizy polityki wobec trzech państw: Meksyku, Kolumbii i Wenezueli. Założenie zajęcie się działaniami podejmowanymi za kadencji prezydentów: B. Clintona, G.W. Busha i B. Obamy uważam zasadniczo za trafną, jednak do tej listy należało dodać G.H. Busha. Jego polityką wobec regionu Autor zajmuje się bardzo często – nie dało się tego uniknąć, gdyż to za jego prezydentury sformułowano najważniejsze priorytety postzimnowojennej strategii regionalnej. Jego następcy odnosili się właśnie do nich. Moje wątpliwości budzi natomiast dodanie do tej listy D. Trumpa. Zgadzam się, że za jego prezydentury nastąpiły istotne zmiany w pojmowaniu interesu narodowego USA, jednak Autor nie formułuje ich w sposób zwarty. Do działań Trumpa odnosi się tylko w niektórych przypadkach, raczej opisowo niż analitycznie. Lepszym zabiegiem byłoby dodanie do pracy zwięzłego epilogu lub poświęcenie trwającej prezydenturze kilku akapitów w zakończeniu.

W kolejnej części Autor formułuje pytania badawcze oraz hipotezy (kolejność powinna być odwrotna). Należy podkreślić, że pytania są dobrze sformułowane, natomiast hipotez jest zbyt wiele niektóre są dość banalne (nr 2,3,5,6). Najciekawsza jest czwarta, o mniejszym zainteresowaniu regionem po 1989 r. oraz 7, na temat wpływu lobbyngu etnicznego na kształtowanie interesu narodowego USA. Opisane są ponadto zastosowane metody: komparatystyczna, *case studies* i decyzyjna (ta ostatnia w niewielkim stopniu zauważalna). Struktura pracy przedstawiona jest klarownie. Jako główną perspektywę teoretyczną, którą przyjął w pracy, Autor deklaruje neorealizm.

Rozdział I jest poświęcony kluczowej w pracy kategorii interesu narodowego. Przedstawiono stan badań przez pryzmat poszczególnych nurtów teoretycznych. Autor bardzo rzetelnie wykonał to zadanie, jednak uważam, że zbyt obszernie przedstawiał poszczególne paradygmaty – należało skupić się jedynie na postrzeganiu interesu narodowego. Wywód byłby wtedy bardziej przejrzysty, łatwiej byłoby dostrzec różnice. Rozdział II jest swoistym wprowadzeniem do analizy studiów przypadków, opisanych w kolejnych trzech częściach monografii. Autor przedstawia zarys polityki USA wobec Ameryki Łacińskiej, z uwzględnieniem priorytetów składający się na interes narodowy. Jak najbardziej uzasadnione jest przedstawienie krótkiego rysu historycznego, począwszy od doktryny prezydenta Jamesa Monroe'go. Po opisie wydarzeń zimnowojennych przydałby się komentarz o ogromnym wpływie działań Stanów Zjednoczonych w tym okresie na postrzeganie tego państwa przez społeczeństwa państw Ameryki Łacińskiej. Przecież to źródło dużej nieufności wobec Waszyngtonu, co ma znaczenie w kształtowaniu polityki wobec potężnego mocarstwa. Jako ilustrację odmienności interesów można było przytoczyć kilka przykładów sporów na forum OPA (mało jest o tej ważnej organizacji). Nie mogę zgodzić się też ze stwierdzeniem, że część wymienionych na ss.90-91 organizacji integracyjnych „za cel postawiła sobie **aktywność wroga** Stanom Zjednoczonym i ich interesom” (s.91). uważam, że to za mocne słowa, były to być może alternatywy wobec modelu rodem z USA, ale także miały na celu wzmocnienie gospodarek, by te mogły być konkurencyjne wobec potężnego sąsiada. Zresztą „wrogie” działania nie są w żaden sposób udowodnione przykładami. Brakuje mi analizy debaty w amerykańskim Kongresie w sprawie ratyfikacji układu NAFTA. Byłoby to bardzo ciekawe – dałoby się wychwycić różnice w pojmowaniu interesu narodowego przez kongresmenów, zderzyć te stanowiska z poglądami prezydenta Clintona. Nie ma jasnego wypunktowania w jednym miejscu celów NAFTA – są one w różnych częściach tekstu, także w rozdziale poświęconym Meksykowi, co utrudnia spójną ocenę jej skutków w kontekście realizacji interesu narodowego dla USA i Meksyku. Nie jest dla mnie jasne,

dłaczego NAFTA miałyby spowodować reedukację ubóstwa w całej Ameryce Łacińskiej (s. 96). Podane liczby należałoby zestawić ze wzrostem liczby ludności, by wyciągnąć prawidłowe wnioski. Nie zgadzam się również ze stwierdzeniem, że fiasko inicjatywy FTAA było porażką Clintona. To bardziej skomplikowane, poza tym za koniec nadziei na zrealizowanie tego projektu nastąpiło w 2005 r., za prezydentury G.W. Busha. Jest to zresztą opisane w innej części pracy. Można tylko ocenić, co B. Clinton i G.W. Bush mogli jeszcze zrobić w celu przekonania potencjalnych partnerów i czy byłoby to zgodne z interesem narodowym USA. Zawierane z poszczególnymi państwami FTA (niektóre jeszcze przed 2005 r., więc przed fiaskiem negocjacji) miały być też zachętą dla innych, by rozważali korzyści płynące ze współpracy z USA i przychylniej spojrzeli na FTAA. Nie można również wszystkich przywódców państw Ameryki Łacińskiej wkładać do jednego worka z napisem „lewicowi populiści” (s. 106). To zbyt daleko idące uproszczenie. Brakuje mi też jasnego określenia interesu narodowego prezydenta Obamy w kontekście polityki wobec Ameryki Łacińskiej. Jeśli była to kontynuacja celów poprzednika, należy to odnotować, zauważając też zmianę taktyki w ich osiągnięciu. Czy deklaracje mniejszej ingerencji w sprawy tego regionu oznaczały zmniejszenie zainteresowania? Czy była to próba normalizacji napiętych stosunków, żeby realizować zadania zgodnie z interesem USA? Czy mogło się to przyczynić do zwiększenia amerykańskich wpływów i hamowania zaangażowania ChRL i Rosji? Opis polityki prezydenta Trumpa pozostawia niedosyt – jest zbyt lakoniczny, nie określono, jakie interesy realizował przez swoje działania.

W rozdziale III Autor analizuje politykę kolejnych prezydentów wobec Meksyku, słusznie pomijając wątki obecne w rozdziale II. Mam wątpliwości co do sformułowania tytułu podrozdziału 3.1, zresztą także 4.1 i 5.1 „bezpieczeństwo a interes narodowy Stanów Zjednoczonych”. Przecież to podstawowy składnik interesu narodowego... Trzeba było również wyraźnie napisać, że problemem dla bezpieczeństwa USA jest nielegalna imigracja, legalna jest przecież akceptowana. Autor przedstawia za to wyczerpująco umowy dotyczące współpracy na rzecz bezpieczeństwa zawarte między USA a Meksykiem oraz swoisty konflikt interesu bezpieczeństwa i ekonomicznego związany z budową muru na granicy z Meksykiem. Analiza ta zasługuje na uznanie.

Oczekiwałamby dokładniejszego przedstawienia reformy systemu imigracyjnego proponowanego przez B. Obamę i losów tej inicjatywy. Szkoda, że dane na wykresie ze s. 141 są podane tylko do 2010 r. Za prezydentury Obamy było najwięcej deportacji! Fragment dotyczący prezydentury Trumpa jest zbyt lakoniczny, można było z niego zrezygnować. Bardzo dobrze zanalizowany jest plan Merida i jego skutki – walka z przemytem narkotyków jest przedstawiona jasno jako priorytet polityki zagranicznej USA. Brakuje za to analizy skutków NAFTA dla realizacji jej celów. Warto by wskazać co się udało zrealizować, a co nie. Nie zgadzam się z twierdzeniem, że nie spowodowała radykalnych zmian na rynku pracy w Meksyku. Skurczył się znacznie sektor rolniczy, a płace w przemyśle produkującym na eksport nie wzrosły wystarczająco, by powstrzymać emigrację do USA. Pozytywnie należy za to ocenić opis skutków ekspansji gospodarczej Chin, jak również rezultatów współpracy dla bezpieczeństwa energetycznego USA. Bardzo dobre jest też zakończenie rozdziału, w którym jasno podsumowano współpracę z Meksykiem w kontekście interesu USA.

Pozytywnie oceniam również rozdział IV, poświęcony relacjom z Kolumbią. Nie podoba mi się tylko wstęp do tej części pracy: Autor próbuje streścić wszystkie opisane problemy, jest to niepotrzebne – oczekiwałamby wyartykułowania głównych zagadnień i zwięzłego opisu sytuacji w Kolumbii. Przekonująco przedstawione jest zaangażowanie USA we

wsparcie w walce z kartelami, uchwycono główne powody krytyki przez rząd kolumbijski charakteru tej pomocy – głównie militarnej. Pytanie o powody zwiększania się arealów upraw koki od 2014 r. pozostaje, niestety, bez odpowiedzi. Bardzo dobrze opisana jest za to współpraca militarna i gospodarcza. Nieścisłość wkradła się tylko do podsumowania – z tekstu wynika, że Kolumbia nie wzięła udziału u boku Amerykanów w operacji w Afganistanie (s.179), a w podsumowaniu Autor stwierdza, że to zrobiła (s.186). We wnioskach znajdujemy za dużo powtórzeń faktografii z tekstu, kosztem bilansu sukcesów i porażek polityki USA.

Rozdział V dotyczy relacji z Wenezuelą, której rząd prezentował postawę jednoznacznie przeciwną polityce Stanów Zjednoczonych w regionie. Autor wyczerpująco tłumaczy powody i działania tego państwa, szczególnie w czasie rządów Hugo Chaveza, a także strategię USA wobec takiej polityki. Słusznie zauważa brak współpracy w kwestii walki z narkohandlem, podkreślając za to, że Wenezuela współdziałała na tym polu z innymi państwami regionu. Leżało to zdecydowanie w interesie USA, nasuwa się więc pytanie, czy Waszyngton starał się działać przez swoich sojuszników, by wpłynąć na Caracas? W kwestii znaczenia praw człowieka – czy w interesie USA były protesty społeczne w Wenezueli? Wydaje się, że zmiana rządów byłaby korzystna dla USA, czego dowodem jest uznanie generała Carmony czy ostatnio Juana Guaido. Choć oczywiście bankructwo tego państwa spowodowałoby destabilizację w regionie, co nie leży w interesie USA. Warto by się temu bliżej przyjrzeć. Na uznanie zasługuje za to dobra analiza znaczenia relacji gospodarczych.

Bardzo interesujący jest rozdział VI. Autor opisuje w nim działania lobbyingu latynoskiego w Stanach Zjednoczonych zastanawiając się na wpływem tych grup na kształtowanie się interesu narodowego USA. Autor analizuje działania mniejszości kubańskiej, meksykańskiej, kolumbijskiej i wenezuelskiej. Dochodzi do wniosku, że realny wpływ na politykę USA miała mniejszość kubańska (która jest nawiasem mówiąc opisana nieco zbyt obszernie). Wyczerpująco wytłumaczone są powody niskiej aktywności niektórych grup. Przedstawia organizacje lobbingowe i daje przykłady ich działań, zarówno w kwestiach polityki wewnętrznej jak i zagranicznej. Bardzo dobrym zabiegiem jest wyodrębnienie warunków skutecznego nacisku i analiza poszczególnych grup według tego schematu. Autor nie skomentował jednak cytatu z pracy S. Huntingtona twierdzącego, że polityka zagraniczna USA opiera się na realizacji celów grup interesów, w kontekście przedstawionych wniosków.

W zakończeniu oczekiwałabym bardziej dogłębnego odniesienia wniosków do perspektywy neorealistycznej, którą Autor wskazał we wstępie jako wiodącą. Szczególnie byłoby to uzasadnione przy weryfikacji hipotezy nr 1. Zresztą szerokie spektrum teoretyczne z rozdziału I mogłoby być obszerniej wykorzystane. Można było odnieść się do realizacji interesu narodowego z różnych perspektyw – z pewnością byłaby to wartość dodana pracy. Hipoteza 4 – „Zmiana sytuacji międzynarodowej po 1989 roku wpłynęła niekorzystnie na intensywność stosunków Stanów Zjednoczonych z państwami półkuli zachodniej” – nie została w moim przekonaniu dostatecznie zweryfikowana. Poza tym, w uzasadnieniu pozytywnej weryfikacji, jak wnioskuję, hipotezy 5 Autor podkreśla, że obszary wspólnych długofalowych działań podejmowanych z państwami Ameryki Łacińskiej miały kluczowe znaczenie dla interesu narodowego USA. Nie kwestionuję wyводу, jednak Autor powinien jasno stwierdzić, czy hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie, negatywnie, czy częściowo pozytywnie/negatywnie. Pisząc o bezpieczeństwie, można było ocenić osobno znaczenie dla interesu narodowego USA każdego jego rodzaju (militarnego, ekonomicznego, humanitarnego).

Na koniec, kilka uwag technicznych.

- 1) Język pracy sprzyja lekturze, występują nieliczne potknięcia, czasem wypaczające sens zdania, np. Autor nie korzysta z różnych wersji Narodowych Strategii Bezpieczeństwa, lecz z różnych strategii – to osobne dokumenty. Niezręczne jest też wymienne stosowanie czasu przyszłego i przeszłego (do opisu zdarzeń minionych), niefortunne użycie określenia „Trzeci Świat” w odniesieniu do XXI w.
- 2) Nie ma odniesień w tekście do niektórych tabel (np. do tabeli 2. na s. 90).
- 3) *Assistant Secretary of State* to zastępca, a nie asystent sekretarza stanu (w tym przypadku ds. relacji z Ameryką Łacińską).
- 4) W tabeli 7. na s. 103 mamy dane wysokości PKB per capita tylko w 2008 r. Z czym to porównać? Był jego realny wzrost wśród największych partnerów USA w regionie czy nie?
- 5) Występują niejasne określenia, np. „ponure nastroje antyamerykańskie” (wśród społeczeństwa kolumbijskiego – lepiej podać wyniki badań opinii publicznej)
- 6) Powtórzenia, np. ten sam tekst w przypisie 3. na s. 190 i w tekście głównym
- 7) Łamanie porządku chronologicznego – np. w rozdziale V na s. 203-204, co zaburza logikę wywodu.

Podsumowując, mimo uwag krytycznych, oceniam pozytywnie monografię wskazaną jako osiągnięcie naukowe będące podstawą postępowania habilitacyjnego. Stanowi ona cenny wkład w naukę, przede wszystkim ze względu na przyjęcie oryginalnej perspektywy badawczej: ocenę polityki zagranicznej przez pryzmat interesu narodowego Stanów Zjednoczonych.

3. Ocena dorobku naukowego poza pracą habilitacyjną

Po uzyskaniu stopnia doktora, doktor Rafał Wordliczek opublikował dwie monografie (w tym ocenioną powyżej pracą habilitacyjną). Do jego dorobku zalicza się poza tym 26 publikacji: 21 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 3 po angielsku, jeden we współautorstwie) oraz 5 rozdziałów w monografiach (wszystkie w języku polskim). Kolejny jest złożony do druku, nie wiem jednak, czy jest przyjęty (po recenzjach). Nie ma wśród nich publikacji indeksowanych w bazach JCR i ERIH. Dwa artykuły po angielsku zostało opublikowane w Polsce, jeden na Węgrzech.

W dorobku Habilitanta można wyróżnić trzy wątki tematyczne, związane z historią i polityką Stanów Zjednoczonych. Pierwszym z nich są regiony o niskim stopniu zainteresowania we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Głównym owocem badań na tym polu jest monografia „Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania na przykładzie wybranych państw Afryki Północnej oraz subregionu andyjskiego na przełomie XX i XXI w.” Autor, opierając się głównie na teorii Immanuela Wallersteina „imperiiów-światów”, wyodrębnia przekonująco regiony o niskim stopniu zainteresowania w polityce USA. Szkoda, że nie pokusił się o stworzenie definicji takich regionów, choć oczywiście ich cechy wynikają wprost z przedstawionych rozważań. W ich świetle wybór tytułowych regionów wydaje się trafny. Tym bardziej, że dodatkowe kryteria (realizowanie drugorzędnych, interesów, czas trwania aktywnej polityki wobec danego regionu) precyzuje w II rozdziale. Rozdział III poświęcony jest zmianom w polityce zagranicznej Stanów Zjednoczonych po 1989 r., za prezydentur G.H. Busha, B. Clintona i G.W. Busha. Stanowi on dobry wstęp do kolejnych części pracy, w których omówiono politykę USA wobec wybranych regionów.

Afryce Północnej poświęcone są aż 3 rozdziały. Autor omawia kolejno działania USA w latach 1989-2001, zmiany po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. (kiedy dużą rolę odgrywała współpraca militarna w dobie walki z organizacjami terrorystycznymi) oraz programy pomocowe i partnerskie w XXI wieku. Zadanie to zostało wykonane bardzo rzetelnie – imponuje wielowątkowość analizy. Brak mi tylko ocen zaangażowania, np. bardzo kontrowersyjnego poparcia Maroka w kwestii Sahary Zachodniej, choć ocena zgody na brak demokracji w Algierii jest krytycznie skomentowana.

Rozdziały VI i VII zawierają analizę polityki wobec państw subregionu andyjskiego: Boliwii, Ekwadoru i Peru. Wybór ten jest trafny – o zróżnicowaniu celów i warunków wdrażania działań świadczą tytuły podrozdziałów. Autor wyczerpująco omawia uwarunkowania polityki Waszyngtonu, wskazuje na sukcesy i porażki. Wysoko należy ocenić także ewaluację programów gospodarczych dla subregionu. Ciekawą konkluzją płynącą z badań jest stwierdzenie, że „strona andyjska” jest beneficjentem gospodarczym współpracy z USA, z czego można wysnuć wniosek, że cele USA są głównie polityczne i związane z bezpieczeństwem. Choć Autor poddaje w wątpliwość skuteczność niektórych programów gospodarczych dla stabilizacji i rozwoju tych państw.

W ostatnim rozdziale scharakteryzowano politykę CHRL, UE i Rosji w kontekście interesu narodowego USA w tytułowych regionach. Jest to siłą rzeczy synteza złożonych tematów, lecz w mojej ocenie Autor wybrał dobre wątki do analizy. Nie tylko zobrazował zagrożenia dla Stanów Zjednoczonych wynikające z nieuchronnej rywalizacji (z wyjątkiem UE, która jest postrzegana jako partner), ale także dostarczył materiału do porównania strategii mocarstw wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania. W podsumowaniu Autor przekonująco odpowiedział na pytania badawcze. Zachęcam również Autora do pracy nad artykułami dotyczącymi rozwoju sytuacji za prezydentur B. Obamy i D. Trumpra.

W ramach tego kierunku badań Autor opublikował również 6 artykułów w czasopiśmie naukowych (w tym 2 po angielsku) i 4 rozdziały w pracach zbiorowych. Większość z nich ukazała się przed monografią, wątki zasadniczo się pokrywają, lecz niektóre aspekty zostały rozwinięte w książce, np. kwestia budowy muru na granicy z Meksykiem, dodano przykłady implementacji programów gospodarczych, zmiany w polityce wobec Libii po 9/11, itp. Dogłębnej analizy tych kwestii brakowało w artykułach i rozdziałach.

Drugim deklaratywnym obszarem badanym przez Habilitanta były stosunki polsko-żydowskie w Stanach Zjednoczonych na początku XX w. W jego ramach opublikował 6 artykułów w czasopiśmie naukowych i 1 rozdział w pracy zbiorowej. Po lekturze tych tekstów określiłabym ten obszar jako dotyczący osobno imigrantów żydowskich i polskich. Nie zauważyłam, żeby dotyczyły szczególnie stosunków między tymi dwoma społecznościami. Oceniam te artykuły jako nierówne jakościowo. Są wśród nich teksty wręcz publicystyczne (*Współczesna społeczność żydowska Nowego Jorku*, [w:] P. Laidler, A. Mania (red.), *Demokracja amerykańska w XXI w.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005). Zasadniczo mają charakter historyczny, nie są w większości oparte na źródłach pierwotnych. Widać też ewolucję warsztatu: artykuły opublikowane w kolejnych latach nabierają większej wartości naukowej. Mimo to, niewątpliwie stanowią cenny wkład do polskiej literatury przedmiotu.

Trzecim polem badań jest historia i współczesne stosunki międzynarodowe w basenie Morza Śródziemnego. Habilitant opublikował na ten temat 8 artykułów naukowych (2 w

języku angielskim). Są wśród nich teksty historyczne, ale także odnoszące się do współczesnych wyzwań. Niektóre mają charakter naukowy i analityczny, a np. *Rejon Morza Śródziemnego na mapie politycznej świata*, "Politeja", nr 8, 2007 – eseistyczny, na wysokim poziomie.

Dodam od siebie czwarty obszar badawczy – interes narodowy Stanów Zjednoczonych, związany z tematyką zadeklarowanego głównego osiągnięcia. Autor opublikował 1 rozdział w pracy zbiorowej, który oceniam wysoko, choć w konkluzji oczekiwałabym jasnego przedstawienia tytułowej ewolucji. Oczywiście głównym dziełem jest oceniana wcześniej monografia.

Habilitant ma 1 cytowanie według bazy Google Scholar, a jego Index Hirsha wynosi 1. Nie jest to imponujący wynik, jestem jednak przekonana, że Habilitant jest w stanie rozwinąć swoje badania (także dotychczasowe) i złożyć je do publikacji w czasopismach zagranicznych. To może mieć przełożenie na lepszy wynik. Pragnę zauważyć, że parametry te brane są pod uwagę od niedawna, stąd zapewne mniejszą wagę przywiązywali do nich bardziej doświadczeni badacze w trakcie swej pracy naukowej.

Dr Wordliczek jest laureatem grantu NCN w 2011 r. Kierował projektem badawczym „Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec regionów o niskim stopniu zainteresowania na przykładzie wybranych państw Afryki Północnej oraz subregionu andyjskiego na przełomie XX i XXI w.” Owoce grantu była monografia o tym samym tytule oraz cykl artykułów, które już omówiłam w recenzji.

W lipcu 1999 r. otrzymał stypendium dla doktorantów japońskiej fundacji Sasakawa dla młodych liderów, dzięki któremu – jak rozumiem – miał możliwość przeprowadzenia kwerendy bibliotecznej w YIVO Institute w Nowym Yorku i bibliotece Muzeum Polskiego w Chicago. W czerwcu 2007 r. był uczestnikiem projektu SYLFF, reprezentował polskie uczelnie na SYLFF Africa/Europe Regional Forum, odbywające się na Ruhr-University w Bochum. Brał również udział w programach popularyzujących naukę *Atomium Culture*, otrzymał też stypendium przyznane przez WSMiP UJ, na kwerendę w instytutach naukowych w Berlinie. Materiał został użyty do napisania recenzowanej pracy „Regionalny wymiar interesu narodowego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Studium polityki zagranicznej USA wobec państw Ameryki Łacińskiej na przełomie XX i XXI wieku”.

Do osiągnięć naukowych należy zaliczyć także Jego pracę jako recenzenta dla czasopism naukowych: *Politeja*, *Ad Americam*, *Przegląd Politologiczny* oraz *Stosunki Międzynarodowe*.

Po doktoracie, Habilitant wziął udział w 32 konferencjach naukowych, na 28 prezentował referaty - wśród nich na 12 zagranicznych. Brał również udział jako dyskutant w debacie eksperckiej na temat wyborów prezydenckich w USA w 2016 r.

W latach 2008 – 2013 i ponownie od 2017 roku pełni funkcję koordynatora *International Political Science Association* (IPSA) na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ.

Dr Wordliczek jest członkiem prestiżowych organizacji i stowarzyszeń naukowych, zarówno polskich jak i zagranicznych (Towarzystwo Asystentów Uniwersytetu

Jagiellońskiego, *European Consortium for Political Research, International Political Science Association*, Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych).

Podsumowując osiągnięcia naukowe dra Wordliczka stwierdzam, że wniosły one wkład w rozwój nauki o polityce, w zakresie stosunków międzynarodowych. Publikacje dotyczą aż czterech obszarów badawczych, w których Habilitant może być uznany za eksperta. Na uznanie zasługuje jego aktywność konferencyjna. Zakładam, że w niedługim czasie zdecyduje się rozpocząć większą aktywność publikacyjną za granicą.

4. Ocena aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej

Habilitant ma znaczne doświadczenie dydaktyczne. Jest promotorem ponad stu prac licencjackich (Uniwersytet Jagielloński, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu) oraz recenzentem kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich (Uniwersytet Jagielloński).

W ciągu swojej pracy prowadził zajęcia z w języku polskim, odzwierciedlające Jego zainteresowania naukowe. Dotyczyły historii stosunków międzynarodowych, polityki zagranicznej państw w kontekście historycznym jak i współczesnym, polityki zagranicznej i pozycji międzynarodowej Stanów Zjednoczonych oraz współczesnych stosunków międzynarodowych. Dr Wordliczek prowadził kilkanaście zajęć: wykładów, ćwiczeń i konwersatoriów, proseminariów i seminariów licencjackich realizowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim (od 2004 roku) oraz w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu (od 2008 roku). W roku akademickim 2014/2015 prowadził w formie e-learningu 16-godzinny wykład (non-stop?) *Strategia i bezpieczeństwo w polityce Wielkiej Brytanii i Polski*. Kurs był skierowany do polskich studentów, mieszkających w Wielkiej Brytanii /kierunek studiów: Stosunki Międzynarodowe, specjalność: studia strategiczne, specjalizacja: polsko – brytyjskie studia strategiczne/ i odbywał się w ramach studiów przygotowanych przez Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ przy współpracy Polskiego Ośrodka Naukowego w Londynie.

Habilitant jest również zaangażowany w pracę ze Studentami/tkami. Wspiera Koło Naukowe Studentów Stosunków Międzynarodowych UJ oraz Koło Naukowe Młodych Dyplomatów Studentów Stosunków Międzynarodowych PWSW w Przemyślu poprzez wygłaszanie wykładów, prowadzenie paneli podczas studenckich konferencji naukowych i recenzowanie artykułów naukowych (np. *Arena. Sprawy Międzynarodowe*, „*Wokół Ameryk*”, nr 11, 2013).

Za wyróżniającą się pracę dydaktyczną w roku akademickim 2009/2010 otrzymał nagrodę dla najlepszego wykładowcy na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ wśród pracowników naukowo – dydaktycznych ze stopniem doktora, przyznaną przez Dziekana tegoż Wydziału.

W zakresie działań organizacyjnych na Uniwersytecie Jagiellońskim w roku akademickim 2004/2005 i 2005/2006 pełnił funkcję sekretarza Instytutowej Komisji Rekrutacyjnej, od roku akademickiego 2005/06 do 2008/09 był członkiem Rady Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ jako przedstawiciel pracowników młodszych INP i SM UJ. W roku akademickim 2009/2010 jako przedstawiciel INP i SM UJ był członkiem zespołu opracowującego program studiów

międzynarodowych *International Relations and Area Studies* (IRAS), na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ. Za przygotowanie programu studiów IRAS w 2015 roku otrzymał nagrodę przyznaną przez władze Uniwersytetu Jagiellońskiego. W Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w 2012 roku pełnił funkcję przewodniczącego zespołu przygotowującego plany studiów i programy kształcenia dla całego cyklu dydaktycznego na kierunku stosunki międzynarodowe. Niemal co roku aktywnie uczestniczy w programie *Teaching Mobility Staff* w ramach programu *Socrates – Erasmus* finansowanego ze środków Komisji Europejskiej. Podczas kilkutygodniowych pobyków w różnych ośrodkach prowadził cykl wykładów w języku angielskim w wymiarze 10 godzin każdy. Tematy wykładów dotyczyły współczesnej polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Habilitant wykorzystywał swoje zagraniczne pobyty także do prowadzenia kwerend w bibliotekach i konsultacje z badaczami.

Podsumowując osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne dra Wordliczka należy podkreślić Jego zaangażowanie w prowadzenie zajęć i współpracę ze Studentami/tkami. Zakładam, że posiadając tak duże doświadczenie jako promotor, będzie zyskiwał nowych uczniów. Imponująca jest także Jego praca organizacyjna na rzecz instytucji, w których pracuje lub pracował.

5. Ocena końcowa i konkluzja

Moja ocena dorobku dr Rafała Wordliczka, a szczególnie monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe jest, mimo przedstawionych uwag, pozytywna. Publikacje mają głównie zasięg krajowy, jednak znalazły się w prestiżowych czasopismach i ważnych dla dyscypliny pracach zbiorowych. Na liście przedstawionej przez Habilitanta znajdują się też dobre publikacje w języku angielskim, co świadczy o potencjale publikowania za granicą, do czego zdecydowanie zachęcam. U umiędzynarodowieniu dorobku świadczy udział w konferencjach, na których Habilitant przedstawiał referaty w języku angielskim. Na tej podstawie wnioskuję, że może być uznany za Osobę zdolną do samodzielnego rozwijania swoich pól badawczych i kształtowania kolejnych pokoleń adeptów politologii i stosunków międzynarodowych.

Stwierdzam, że całość dorobku przedłożonego przez Habilitanta mieści się w obszarze badawczym dyscypliny *nauki o polityce*. Przedstawił osiągnięcia naukowe, wypracowane po uzyskaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauk o polityce. Wykazuje się znaczną aktywnością naukową, o której mowa w art. 16. Ust. 1 właściwej Ustawy publikując wyniki swoich badań w wydawnictwach i czasopismach naukowych.

W związku z powyższym opowiadam się za nadaniem doktorowi Rafałowi Wordliczkowi stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce, o co niniejszym wnioskuję.

Paulina Matera